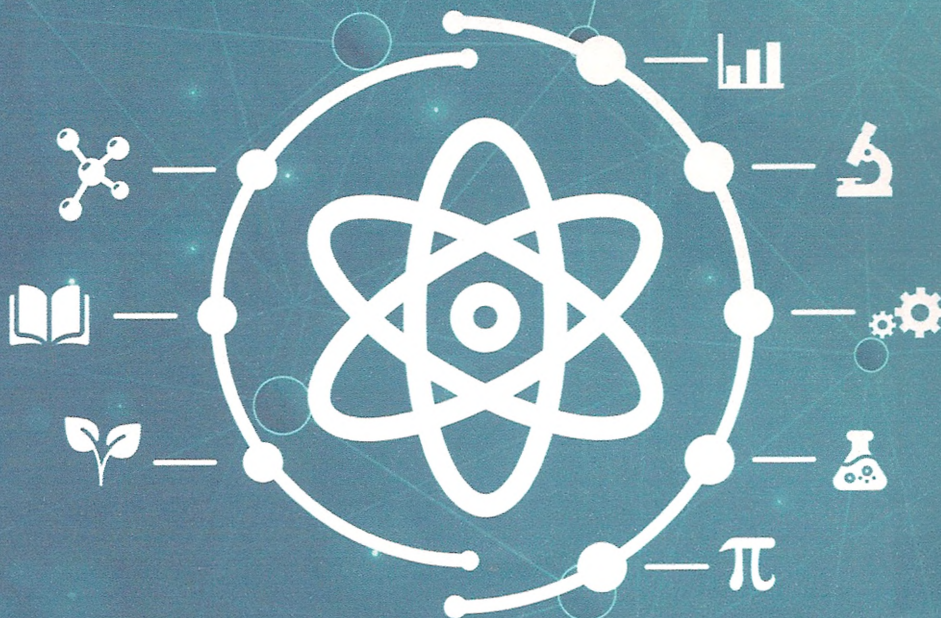

 iScience™ Poland

POLISH SCIENCE JOURNAL
INTERNATIONAL SCIENCE JOURNAL

Issue 7

Warsaw • 2018

Розман Ірина Іллівна
(Мукачєво, Україна)

ЗНАЧЕННЯ ТА ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «БІОГРАФІКА»

THE MEANING AND INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF "BIOGRAPHYKA"

The article considers the main interpretations of the concept of "biography" that there is a fundamental basis of the diversity of biographical research. It is noted the comparison of the two scientific points of view on the main components of the biography.

Key words: *a philosophical biography, a reconstruction, a scientific approach, empirical sources.*

Важливі, відправні теоретико-методологічні основи для осмислення феномену біографіки заклав відомий український філософ О. Валєвський у праці «Основи біографіки (1993 р.) [2]. В його концепції біографіка постає у широкому розумінні: як певний «тип гуманітарного знання»; «наука про індивідуальне»; наука про те як писати біографію та як науковий метод пізнання культури іншої епохи, певної галузі знань шляхом вивчення біографій, що з'явилися у певний час у відповідній галузі тощо.

Вчений вважав, що саме «філософська біографіка» має стати методологічною базою для усього розмаїття біографічних досліджень. Розглядаючи її як дисципліну гуманітарного циклу, що слугує для означення теоретичних і методологічних особливостей «практики біографічного письма», він визначив основні складники біографіки як «науки про біографію»: а) онтологія біографічного знання; б) дослідження основних понять і процедур біографічної реконструкції; в) вивчення основних герменевтичних ситуацій, що репрезентують біографічний досвід; г) вивчення понять і процедур біографічної реконструкції (шляхів і засобів одержання об'єктивних знань) тощо [2].

Аналіз сучасного науково досвіду осмислення цієї проблеми дозволяє визначити два відмінні підходи, традиції щодо трактування і оперування поняттям «біографіка». Один з них репрезентують російські науковці, які визначають біографіку як одну зі спеціальних історичних дисциплін, що має вивчати людину в історії в «усіх її проявах», зокрема її внутрішній світ, психіку. Вивчаючи життя конкретної особи, причетної до різних галузей людської діяльності, вона має виконувати важливі науково-теоретичні функції щодо розробки технології укладання біографії, біографічних текстів тощо. Цей погляд авторитетної вченої І. Петровської, репрезентує російську наукову традицію розуміння біографіки передусім як технологічного інструменту розвитку теорії і практики біографічних досліджень, з орієнтацією на їхній джерелознавчий аспект.

Серед філософів існує трактування предмету біографіки через її прив'язку до соціології з тенденцією на визначення кількісних показників, тобто сукупності біографій, що зводяться до емпіричного джерела даних для гуманітарних наук. У цьому випадку приймається базове визначення біографії

як життєпису й створюється підґрунтя для розгляду біографіки як біографічного методу, що застосовується у соціології й історичній науці [1].

Такі рефлексії побутують і в українському науковому просторі, зокрема у дослідженнях, присвячених різним аспектам біографічних знань. Якщо підходити до проблеми із загальних науково-методологічних позицій, заслуговує на увагу погляд І. Попика, який спираючись на західноєвропейську і російську наукові традиції (які поділяють і сучасні українські науковці), ставить фактично один синонімічний ряд (як такі, що «в цілому відповідають» одні одним) терміни «біографістика», «наукова біографія», а також «біографія» та «біографіка».

Трактуючи їх як «окремий напрям дослідницької діяльності і наукову дисципліну», дві останні, за думкою вченого, є значно ширшими за змістом, бо позначають багатовимірну галузь біографічної творчості, видання біографічного жанру, що охоплюють художню, публіцистичну, науково-популярну біографію, видавничо-інформаційну практику. Такий підхід окреслює загальну побутуючу в історичній біографістиці рефлексію, але не поглиблює її сутнісне, структурно-функціональне розуміння.

Сучасні російські енциклопедичні видання, пропонуючи синтезоване трактування цього феномену, визнають, що зміст, предмет, мета біографіки в російській науці не мають чіткого структурованого визначення [4].

Наш аналіз показав, що, авторитетні російські вчені-біографи [1] фактично не розмежують категорії «біографістика» та «біографіка», але віддають перевагу останньому як данину традиції. А сучасні українські науковці трактують і вживають поняття «біографіка» у трьох основних ракурсах: а) у руслі своїх конкретно-тематичних студій; б) «широкому» сенсі, представленому О. Валевським, яке значною мірою відповідає побутуючим в українській трактуванням змісту й основним параметрам поняття «біографістика»; в) вживають їх різні за змістом феномени: «біографістика і біографіка»; в) не розмежовують їх, а вживають як синонімічні, віддаючи перевагу поняттю «біографістика», що здобуло абсолютно домінуючі позиції у різних галузях гуманітарних наук [3].

Додержуємося останньої позиції, бо вважаємо, що різниці між поняттями «біографіка» і «біографістика» є суто дефінітивними, тобто, стосуються різних суб'єктивно-наукових підходів до їхнього структурування і трактування.

Окреслений науковий дискурс спрощує з'ясування базової для нашого дослідження категорії «біографістика», адже важливе підґрунтя для цього дають дефінітивні характеристики категорії «біографія», а також «біографіка». Інтегруючи рефлексії представників різних галузей гуманітаристики [2] трактуємо біографістику як окрему дисципліну, галузь знань, що вивчає теоретико-методологічні основи, поняттєво-категорійний апарат, джерелознавчі й історіографічні проблеми та організаційно-методичні засади проведення дослідження про життєдіяльність окремих особистостей чи певних груп людей.

Поряд із категоріями «біографія», «біографіка», «біографістика», не менш складною виглядає категорія «біографічний метод». Вважаємо не зовсім коректною дискусію щодо надання «пальми першості» на відкриття цього

феномену французькому критику Ш. Сент-Бева або німецькому філософу В. Дільтею, адже обидва мислителі, незалежно один від одного й різних сферах оцінювали і використовували його пізнавальні можливості.

Виникнення самого поняття «біографічний метод» переважно пов'язують з іменем французького критика Ш. Сент-Бева, який виступив його фундатором у літературознавстві. У статті «П'єр Корнель» (1828 р.), вміщеній у збірці «Літературні портрети», він окреслив завдання «біографа великого письменника», які полягають у необхідності «вловити, осмислити, проаналізувати всю його особистість... у той момент, коли... збіг обставин – талант, виховання, навколишнє середовище виштовхує з нього перший шедевр». Таким шляхом, через пізнання минулого особистого життя можна збагнути велич творіння митця [5, с. 49]. Цю позицію Ш. Сент-Бев відобразив у галереї створених ним літературних портретів, в яких акцентував на їхніх відносинах із сучасниками, культурному середовищі, побуті тощо. Сучасні літературознавці справедливо вказують на обмеженість такого підходу, коли літературні твори відходили на другий план, однак сам принцип тісного взаємозв'язку біографії письменника і його творчості є незаперечно правильним.

В цілому, результати досліджень не дають одноставної думки у суттєвому визначенні зазначених термінів, саме тому і сьогодні існують багато думок щодо їх подання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Артамошкина Л. Е. Феноменология как концептуальное основание биографического метода. 2012 год. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://spbu.pure.elsevier.com/.../феноменология-как-конце...>
2. Валевский О.Л. Основы биографии // Київ: Наукова думка, 1993. – Вид-во УАДУ 60, 4,...
3. Ківшар Т. І. Українська бібліотечна біографіка ХХ – поч. ХХІ ст.: етапи й тенденції розвитку / Т. І. Ківшар // Українська біографістика. – 2011. – Вип. 8. – С. 98 – 148. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
4. Некрасова Н. В. Теория и методология исторической науки...2014 – Биографика, Биографистика, Новая биографика. Режим доступу до ресурсу: www.hist.msu.ru/
5. Сент-Бев «Історичний і критичний огляд... Стаття «П'єр Корнель» («Pierre Corneille», 1828) започаткувала серію. – Режим доступу до ресурсу: <https://javalibre.com.ua/java-book/author/bio/25443>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>